

Nr 147.

Av fröken **Hesselgren**, om vissa ändringar i krigsfamiljebidragsförordningen.

Den nya förordningen om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen) den 17 april 1940 (nr 223), vilken för närvarande enligt Kungl. Maj:ts föreskrifter reglerar familjebidragen för praktiskt taget alla kategorier av inkallade värnpliktiga, upptager i 3 § som bidragsberättigade följande personer:

a) den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn och adoptivbarn under sexton år, som äro under hans vårdnad;

b) den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i annat fall än under a) sägs, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn samt hans frånskilda hustru, en var under förutsättning, att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll; samt

c) den värnpliktiges husföreståndarinna under förutsättning, att den värnpliktige sammanbor med egna eller hustrus barn eller adoptivbarn under sexton år samt, därest han sammanbor jämväl med hustru, att hustrun är oförmögen till arbete.

Samtliga dessa personer, familjemedlemmar, äro berättigade till de olika bidrag varom förordningen stadgar, familjepenning, bostadsbidrag, sjukbidrag och näringsbidrag, varvid dock om näringsbidrag utgår detta utesluter andra bidrag, och bostadsbidrag vidare endast kan komma familjemedlemmarna till godo, om de vid tiden för värnpliktsinkallelsen sammanbodde med den värnpliktige.

Enligt förordningens 4 § kan *familjepenning*, varav för de under a) här ovan upptagna familjemedlemmarna ett visst grundbelopp utgår utan behovsprövning, efter behovsprövning beviljas med högst så stort belopp för dag, som för var och en av nedan angivna ortsgrupper (folkpensioneringens dyrortsgruppering) upptages i följande tariff:

1	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem	För annan familjemedlem <i>över</i> 16 år än som avses i kol. 2	För annan familjemedlem <i>under</i> 16 år än som avses i kol. 2
	kronor	kronor	kronor
I	1: 75	1: —	0: 70
II	2: —	1: 25	0: 80
III	2: 25	1: 50	0: 90

Så som i de ovan återgivna bestämmelserna å ena sidan kretsen av bidragsberättigade familjemedlemmar begränsats och å andra sidan familjepennings maximibelopp fastställt, har bidragsverksamheten reglerats på ett sätt, som i

vissa fall av de berörda bidragsberättigade övillkorligen måste uppfattas som orättvist och som också i beaktansvärda avseenden måste sägas mindre väl tillgodose bidragsbehov, som rimligen böra tillgodoses. Redan den omständigheten, att en moder och änka, som förestår en ogift värnpliktigs hem, i de mycket vanliga fall då detta förekommer, icke i bidragsavseende är jämställd med en gift värnpliktigs hustru, måste i många fall anses innebära en orättvisa. Den förre värnpliktige måste, under i övrigt jämförbara förhållanden, i de flesta fall anse sig ha samma och lika tunga försörjningskyldigheter gentemot sin »husföreståndarinna» som den senare gentemot sin, och realiter är detta givetvis också ofta fallet. Många gånger är en sådan moder-husföreståndarinna mindre arbetsförmögen, mindre i stånd att reda sig själv och mera i behov av hjälp och stöd än den senare värnpliktiges hustru. Men medan denna dels oavsett behov alltid erhåller familjepenning med ett grundbelopp och dels vid behov därutöver är berättigad till samma bidrag med högsta belopp (tariffen, kol. 2), kan modern-husföreståndarinnan endast, och endast efter behovsprövning, erhålla familjepenning som »annan familjemedlem över 16 år» (tariffen, kol. 3) med ett högsta belopp, som på alla dyrorter är 75 öre per dag lägre än högsta belopp för hustru. Endast i de tänkbara men sällsynta fall, då den ogifte värnpliktige sonen har adoptivbarn eller egna utomäktenskapliga barn under 16 år boende i sitt hem, kan modern som förestår hemmet erhålla familjebidrag med högsta belopp.

Påtagligare än så blir emellertid den sämre ställningen för den likaså relativt vanliga familjetyper, som omfattar — förutom modern-husföreståndarinnan, kanske en arbetsoförmögen fader och den värnpliktige sonen — även yngre syskon till denne. Inte ens i detta fall kan modern erhålla familjepenning med samma belopp som hustru, och vidare kunna inga som helst bidrag utgå till den värnpliktiges egna syskon, oavsett om dessa faktiskt helt eller till väsentlig del försörjts av honom.

Genom att tidigare värnpliktiga i dessa omständigheter i stor utsträckning och i alla mera ömmande fall varit befriade från värnpliktstjänstgöring, ha dessa förhållanden hittills icke spelat någon större roll. Sedan emellertid numera Kungl. Maj:t bifallit en framställning från militärmyndigheterna om att dessa förut på grund av familjeskäl m. m. i fredstid befriade värnpliktiga skola få inkallas för utbildning och dessa inkallelser även tagit sin början, kommer frågan i ett annat läge. Det kan beräknas, att den kategori av värnpliktiga, varom här är fråga, uppgår till omkring 30,000 man, och även om av dessa icke alla komma att inkallas, måste dessa nya inkallelser komma att öka de antal fall, då de ovan påtalade bidragsbestämmelserna te sig mindre rättvisa. Kategorien av familjeskäl befriade värnpliktiga torde nämligen till den alldeles övervägande delen bestå av värnpliktiga, vilka i en avliden eller arbetsoförmögen faders ställe ha försörjningsplikter mot moder och, faktiskt om icke formellt-legalt, egna yngre syskon.

Framför allt med hänsyn till inkallelserna av nämnda särskilda kategori av värnpliktiga ter sig en sådan ändring av krigsfamiljebidragsförordningen motiverad, att en moder-husföreståndarinna i bidragsavseende åtminstone i så måtto

jämställes med hustru, att hon efter behovsprövning kan erhålla familjepenning enligt 4 §, tariffen, kol. 2. Däremot förefaller det, även om skäl tala till och med för en sådan ändring, vara mindre angeläget att också i fråga om de behovsprövningsfria grundbeloppen genomföra motsvarande bestämmelser.

Därutöver kan emellertid ifrågasättas, om inte även den värnpliktiges egna syskon under 16 år vid behov och i sådana fall, då den värnpliktige i väsentlig mån faktiskt bidrager till deras försörjning, böra hänföras till kretsen av bidragsberättigade familjemedlemmar. Den nuvarande krigsfamiljebidragsförordningen, som icke upptager syskon bland bidragsberättigade familjemedlemmar, anknyter på denna punkt till den legala underhållsskyldigheten och överensstämmer med vår övriga lagstiftning om understöds- och hjälpverksamhet, som icke heller räknar syskon som underhållsskyldiga gentemot varandra. Många skäl tala givetvis också emot att man i fråga om familjebidragen till de värnpliktiga skulle göra ett avsteg från denna eljest genomgående tillämpade grund-sats. Därtill kommer slutligen, att man beträffande den övervägande delen av de syskonbarn under 16 år, som skulle komma i fråga, kan räkna med att barnbidrag enligt lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag utgår.

Gentemot detta kunna emellertid andra synpunkter anföras, som synas böra tillmätas en viss betydelse. Även om det är riktigt, att barnbidraget för den speciella familjetyp, det här är fråga om, i stort sett kan sägas motsvara den familjepenning, som vid fadern-familjeförsörjarens militärtjänst utgår till minderåriga barn i andra familjer, råder dock den skillnaden, att dessa senare barn dessutom vid sjukdom kunna erhålla sjukbidrag, en förmån som de förra icke åtnjuta. I de fall vidare, då den värnpliktige äldre brodern, vilken bidragit till sin moders och sina yngre syskons försörjning, icke sammanbott med dessa, kan tydligtvis heller icke bostadsbidrag utgå. Till detta kommer, att de här ifrågavarande familjernas levnadsstandard nog torde få antagas vara genomsnittligt lägre än övrigas, och att det därför här kan vara särskilt svårt att genomföra den ytterligare sänkning av densamma, som skulle bli följden av att äldre syskons bidrag, där sådana utgå, t. ex. genom dessas militärtjänstgöring, uteblevo. Många gånger skulle såväl moder som barn i dessa familjer vara hänvisade att leva på barnbidragens små belopp eller att vända sig till fattigvården, om de äldre syskonens stöd berövades dem. I många fall kunna äldre syskon i sådana familjer sägas frivilligt fullgöra en underhållsplikt gentemot yngre syskon, vilken lagen icke ålägger dem och vilken eljest skulle komma att åvila den offentliga understödsverksamheten. Det är förklarligt, att under sådana förhållanden dessa »frivilliga familjeförsörjare» skulle betrakta det som en uppenbar orättvisa, om vid deras inkallelse till militärtjänst samhället, som de skulle uppfatta det, icke erkände den underhållsplikt, som de tidigare till samhällets förmån fullgjort. Det skulle vara dubbelt bittert för dem att i en sådan situation bli hänvisade till den fattigvård, vars »skyldigheter» de förut med viss rätt kunna sägas själva ha påtagit sig.

Bortsett från det faktiska understödsbehovet, som för familjer inom denna kategori trots barnbidragen många gånger måste anses motivera familjebidrag även åt syskon, torde synpunkter som de ovanstående böra tillmätas en viss vikt.

Redan sociala försvarsberedskapskommittén betonade i sitt förslag till bestämmelser om familjebidrag de väsentliga, psykologiska, för andan bland de inkallade och för stämningen i hemorten betydelsefulla skälen mot att familjebidragen utmätas »med för stor njugghet och efter principer, som verka stötande». Detta synes vara tillämpligt här.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer jag,

att riksdagen för sin del måtte antaga följande förändrade lydelse av 3 och 4 §§ i Kungl. Maj:ts förordning om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen) den 17 april 1940:

3 §.

Såsom medlem av den värnpliktiges familj anses enligt denna förordning en var av följande personer, nämligen:

a) den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn och adoptivbarn under sexton år, som äro under hans vårdnad;

b) den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i annat fall än under a) sägs, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn och hans frånskilda hustru, envar under förutsättning, att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll, samt de av den värnpliktiges egna syskon under 16 år, till vilkas underhåll den värnpliktige i avliden eller arbetsoförmögen faders eller moders ställe vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog;

e) den värnpliktiges husföreståndarinna under förutsättning, att den värnpliktige sammanbor med egna eller hustrus barn eller adoptivbarn under sexton år eller av den värnpliktige i väsentlig mån försörjda egna syskon under sexton år samt, därest han sammanbor jämväl med hustru eller moder, att dessa äro oförmögna till arbete.

4 §.

Familjepenning utgår, med iakttagande av vad i 14 § stadgas, för tryggande av familjens uppehälle med högst så stort belopp för dag, som för en var av nedan angivna ortsgrupper upptages i följade tariff:

1	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru. <i>antingen</i> för av den värnpliktige i väsentlig mån underhållen moder, vilken förestår sitt och den värnpliktiges gemensamma hem. <i>eller</i> , där bidrag utgår varken för hustru eller moder i nyss angiven ställning, för annan husföreståndarinna som avses i 3 § c)	För annan familjemedlem <i>över</i> 16 år än som avses i kol. 2	För annan familjemedlem <i>under</i> 16 år än som avses i kol. 2
	kronor	kronor	kronor
I	1: 75	1: —	0: 70
II	2: —	1: 25	0: 80
III	2: 25	1: 50	0: 90

Familjepenning fastställes särskilt för varje familjemedlem samt utgår efter den ortsgrupp, till vilken den kommun är att hänföra, som enligt vad i 17 §

stadgas skall utbetala beloppet. I fråga om kommunernas hänförande till
ortsgrupp skall tillämpas den enligt lagen om folkpensionering verkställda in-
delningen. Ort utom riket hänföres till ortsgrupp III.

Stockholm den 23 januari 1941.

Kerstin Hesselgren.
